

UVEŽBAVANJE VOJNIH KOMANDI I DRUGIH ORGANA NARODNE ODBRANE

Članak „Neke ideje o uvežbavanju vojnih komandi i organa civilnog sektora”, objavljen u „Vojnom delu” broj 3/67. godine, pokreće diskusiju o uključivanju elemenata civilnog sektora u zajedničke vježbe i druge oblike obuke. Sigurno je da ovakva razmišljanja i problemi koji traže rješenja imaju višestruku korist za organe i organizacije civilnog sektora i za vojne komande. Međutim, radi izbjegavanja nesporazuma i nejasnoća u raspravljanju neophodno je odmah bliže odrediti pojam „organa civilnog sektora”.

U ovom razmatranju se pod ovim pojmom podrazumijevaju — organi uprave narodne odbrane u opštini, republici i referaciji, kao i organi narodne odbrane u radnim organizacijama. Sem ovih podrazumijevaju se i oni pojedinci ili organizacijski dijelovi drugih organa uprave društvenopolitičkih zajednica koji se bave pripremama za odbranu u okviru svoje djelatnosti. Inače, organi civilnog sektora mogu da se shvate daleko šire.

Razmatranje kompleksa pitanja vezanih za zajedničko uvježbavanje vojnih komandi i organa civilnog sektora na zadacima odbrane zemlje značajno je zbog nekoliko momenata, među kojima se naročito ističu sljedeći:

na vojnim vježbama, kao i u našoj vojnoj publicistici, još uvijek se dovoljno ne osjeća prisustvo elemenata civilnog sektora koji su neophodni za potpune ocjene i pravilne zaključke o pojedinim postupcima i radnjama u vezi sa upotrebom jedinica operativne armije u ratu;*

nedovoljna teoretska razrađenost, naročito nekih čvornih pitanja iz domena organizacije pojedinih elemenata civilnoga sektora za ratne potrebe otežava da se kroz praktične vježbe, posebne ili zajedničke sa jedinicama i vojnim komandama, provjeravaju data rješenja po istom metodu kako se to obično radi za jedinice i komande operativne armije;

najzad, izvjesna pitanja i problemi nisu dovoljno izučeni, po nekima ima suprotnih mišljenja i stavova.

Sve ovo ukazuje na potrebu i značaj organizovane razmjene mišljenja u izgradnji jedinstvenih pogleda, da bi se izbjeglo neo-

* Ovdje se razmatraju pitanja i problemi koji se odnose samo na zajedničke vježbe organa civilnog sektora i vojnih komandi. Ne ulazi se u razmatranja vježbi koje se izvode samostalno na civilnom sektoru.

pravdano zapostavljanje značaja i uloge civilnog sektora u ratu, kako u procesu obuke vojnih komandi, tako i organa i organizacija civilnog sektora.

Potrebu sagledavanja sveukupnih napora društva u uslovima savremenog rata pokazuje borba vijetnamskog naroda. Rat u Vijetnamu reljefno pokazuje da ishod rata ne opredjeljuje samo odnos vojnih snaga, broj i kvalitet ratne tehnike, kao ni oblik taktičko-operativnih manevara u izvođenju operacija i slično. Nasuprot ovim čisto vojnim pokazateljima (koji se ne smiju potcjenjivati), više dolaze do izražaja uticaji drugih elemenata, kao što su karakter i cilj rata, u prvom redu, organizovanost i spremnost naroda da brani svoju slobodu i nezavisnost itd. Ovi elementi se teško mogu mjeriti samo uobičajenim suvim vojnim kriterijima, a sigurno je da vijetnamsko iskustvo po mnogo čemu ima opštesvjetsku vrijednost.

I naša koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata podvlači da rat uopšte, a savremeni posebno, traži maksimalno naprezanje čitavoga naroda, da nameće veliki broj poslova i neposrednih zadataka, po pravilu vrlo komplikovanih, za čije se uspješno rešavanje moraju sinhronizovati naponi kako vojnih komandi i jedinica tako i svih ostalih dijelova društva, njegovih organa i organizacija. Dakle, naša koncepcija pretpostavlja organizaciju odbrambenog sistema koji isključuje oštru granicu između vojne i civilne djelatnosti. Radi se o sveobuhvatnom odbrambenom sistemu, koji polazi od angažovanja društva kao cjeline, koji uključuje mjere i postupke svih njegovih organa i organizacija, među kojima armija ima svoje istaknuto mjesto.

Treba posebno podvući da u sistemu naše narodne odbrane oružane snage predstavljaju vrlo značajnu komponentu odbrane, ali same za sebe nisu dovoljne za puni uspjeh u ratu. One su integralni dio cjelokupnog sistema naše odbrane, koji je sposoban ne samo da osigura materijalno-tehničko i drugo obezbjeđenje, popunu i manevar oružanih snaga već život, organizovan otpor i borbu čitavog društva. Ovakvo shvatanje se danas sve više usvaja i kod zemalja čije su armije snabdjevene najsavremenijim sredstvima.

Opravdanost zahtjeva za zajedničkim vježbama vojnih komandi sa ostalim organima i organizacijama društva je utoliko veća ukoliko se kroz te vježbe reljefnije sagledava međusobna povezanost, uslovljenost i međuzavisnost pojedinih elemenata u cjelokupnom sistemu odbrane zemlje. Osim toga i pojedini principi u metodi rada u ratu su opštevažeci kako za oružane snage tako (uglavnom) i za ostale organe i organizacije društva, kao na primer:

princip visoke borbene gotovosti i spremnosti armije i svih ostalih dijelova društva da što brže i bezbolnije pređu na ratno stanje;

gotovost za odbranu na civilnom sektoru mora da bude u nekim elementima na istom stepenu kao i kod oružanih snaga; takav je slučaj, na primjer, sa sistemom za uzbuñjivanje, sistemom veza za rukovođenje i sl.;

princip brzine i ekspeditivnosti u odlučivanju u akcijama i drugim vanrednim, a naročito iznenadnim situacijama u ratu i sl.

Međutim, neki principi imaju kod pojedinih dijelova i organizacija društva veći značaj nego kod drugih. Tako, na primjer, za sve pripreme na civilnom sektoru posebno se ističe značaj masovnosti svih mjera i djelatnosti u pripremi za rat.

Ekonomska mogućnost zemlje kao imperativ postavlja svrsishodnost i integralnost svih odbrambenih priprema u miru i ratu, naročito kada se radi o organizaciji proizvodnje u uslovima rata, bilo za obezbeđenje oružanih snaga materijalno-tehničkim i drugim sredstvima, bilo za potrebe stanovništva.

Pored opštevažućih principa u ratu i pripremama za odbranu zemlje, kako za oružane snage, tako i za neke elemente priprema na civilnom sektoru, treba istaći da obim i broj pitanja i problema koji se moraju rješavati sinhronizovanim naporima još više ističu značaj zajedničkih vježbi. Među takvim pitanjima neka zaslužuju posebnu pažnju, kao na primjer:

- uređenje teritorije za odbranu uz održavanje i korišćenje komunikacija;

- kontrola teritorije u NHB-smislu;

- uzbunjivanje stanovništva i obavještavanje o predstojećoj vrsti i obimu opasnosti;

- otklanjanje posljedica nuklearnih udara,

- sanitetsko, veterinarsko i drugo obezbjeđenje i zbrinjavanje;

- održavanje i remont ratne tehnike i sl.

Po ovim, kao i nekim drugim sličnim pitanjima, skoro da je nemoguće izvršiti neku čvršću i stalniju podjelu rata na vojnu i civilnu komponentu. Uzmimo, na primjer, da je neprijatelj vazdušnim udarom nanio stanovništvu masovne gubitke, a da pri tome nema gubitaka u vojnim jedinicama, prosto je nemoguće zamisliti da se u takvoj situaciji u pružanju pomoći ne angažuju ljekari i druge snage iz vojnih jedinica koji su se našli na zahvaćenju prostoru. Slično bi bilo i da je udarom zahvaćena jedna ili više vojnih jedinica, a da stanovništvo nije stradalo. Ovdje se ne radi o prostoj podjeli poslova i zaduženja na vojne i civilne, već prvenstveno o zajedničkom angažovanju na trenutno prioritarnim zadacima, onako kako ih nameće ratna situacija.

Organizacija zajedničkih vježbi i drugih oblika obuke ima višestruke koristi, kako za vojne komande, tako i za pojedine organe i organizacije na civilnom sektoru.

Opšti cilj zajedničkih vježbi za vojne komande mogao bi se sastojati u tome da se za potrebe oružane borbe sagleda stanje i uticaj civilnog sektora na izvršavanje zadataka koji su postavljeni ciljem vježbi u zamišljenoj fazi rata na frontu, i u neprijateljevoj pozadini.

Koliko je interes vojnih komandi za zadatke civilnog sektora, odnosno, koliko pojedini od njih mogu da postanu značajan „operativni faktor“ sa neposrednim uticajem i posledicama na operativna dejstva, približno može da se vidi na raščišćavanju, opravci i održavanju komunikacija.

Poznato je da kod nas, kao ni kod drugih savremenih armija, ni jedna vojna formacija u svome organizacionom sastavu nema dovoljno snaga i sredstava za održavanje i opravku komunikacija koje im stoje na raspolaganju za operativni manevar, naročito ako na njima treba vršiti veća prethodna raščišćavanja. Da bi se jača oklopna formacija (brigada ili divizija) mogla dovesti iz dubine, uvesti u borbu, i da bi izvršila svoj zadatak i obezbijedila željeni tempo napada, mora da ima, pored ostalog, blagovremeno obezbijeđene i upotrebljive komunikacije i objekte na njima. U protivnom, tempo ove oklopne formacije će biti vrlo mali, čak manji od tempa koji je ostvarivan u operacijama drugog svjetskog rata.

Jasno da u ovakvim situacijama snage i sredstva civilnog sektora mogu da odigraju odlučujuću ulogu.

Tako se, na izgled, i dolazi u čudnu situaciju — da civilna putna operativa i uopšte organizacije civilnog sektora rješavaju o tempu operacije jedinica operativne vojske i to jedinica koje treba da budu nociosi osnovnog manevra.

Skoro da je slično sa protivpožarnom zaštitom. Poznato je da požari, naročito većeg obima na šumskim prostorijama mogu imati neposrednog uticaja na izvođenje planiranog manevra snaga operativne vojske. Čak se može reći da se požari javljaju u još oštrijem prijetnji, jer se u određeno vreme treba uspješno suprotstaviti izvjesnom broju manjih požara u začetku, da bi se, blagovremenom intervencijom, spriječilo njihovo spajanje i pretvaranje u požarnu oluju, protiv koje se vrlo teško, a često i nemoguće uspješno boriti. Za izvršenje ovog zadatka takođe je neophodna upotreba masovnih snaga protivpožarne zaštite i ostalih snaga i sredstava civilnog sektora.

Ovo nisu jedini primjeri, slične situacije bi se nametale i na planu sanitetskog zbrinjavanja, tehničkom održavanju i remontu armijske borbene i druge tehnike, intendantskom obezbjeđenju i sl. Međutim, navedeni primjeri su dovoljni da se pokaže koliko je ozbiljan interes oružanih snaga za pomoć koju bi mu pružile raznovrsne organizacije civilnog sektora u toku oružane borbe i da odraze usku međuzavisnost u zajedničkom rješavanju raznovrsnih problema koje nameće rat.

Za organe i organizacije civilnog sektora, a naročito organa i jedinica civilne odbrane, postoji takođe, čitav niz pitanja gdje je neophodna direktna pomoć oružanih snaga ili njihova koordinirana akcija sa snagama civilnog sektora. Sa stanovišta civilne odbrane vrlo je interesantno kako da se obezbijedi prebacivanje motorizovanih snaga civilne odbrane za intervenciju u ugrožene rejone radi likvidiranja ili ublažavanja posljedica nuklearnog ili klasičnog udara onim pravcima i komunikacijama koje su u toj situaciji u nadležnostima jedinica operativne armije. Ili, na primjer, na koji način obezbijediti redovno i blagovremeno obavješćavanje rukovodstava i organa društveno-političkih zajednica (opština i republika) o promjenama situacije na bojištu itd.

Međutim, ovdje je posebno značajno razraditi mehanizam međusobnog upoznavanja vojnih komandi i komandi jedinica civilne

odbrane, radi najtješnjeg sadejstva na izvršavanju ratnih zadataka. Smatram da isto tako kao što svaki elemenat borbenog poretka vojne formacije mora znati što se dešava i šta preduzimaju oba susjeda i snage ispred i iza njih, ili kao što se u sistemu PVO teritorije mora znati šta preduzima avijacija, raketne i artiljerijske jedinice, tako isto i organi civilnog sektora, odnosno jedinice civilne odbrane treba da znaju veliki dio elemenata situacije na bojištu, radi izvršavanja svojih zadataka, bilo da se radi o zadacima u evakuaciji stanovništva i materijalnih dobara, snabdijevanju oružanih snaga ili stanovništva, otklanjaju posljedica nuklearnih udara ili slično.

Zajednički rad na mirnodopskim vježbama će najbolje pokazati ko, kada, šta i u kojoj mjeri treba da bude obavezan da uradi za račun kompletnog međusobnog informisanja. Isto tako kao što uspješno izvršavanje borbenih zadataka u savremenim uslovima zahtijeva potpunu inicijativu dijelova u odnosu na cjelinu — zato imamo sve veću integraciju vidova i rodova u samostalne cjeline (u savremenim armijama skoro da nema čistih rodova i vidova u dosadašnjem smislu) — istovremeno je neophodno što veća međusobna organizovanost i usmjerenost odbrambenih napora oružanih snaga i civilne odbrane, odnosno društva u cjelini. Jasno da je teren koordinacije napora i neposrednog sadejstva toliko širok i raznovrstan, da je to nužno u svakoj konkretnoj operativno-taktičkoj situaciji posebno razmatrati i ocijeniti, pa je nesvršishodno a i nemoguće svaki konkretan slučaj unaprijed predvidjeti i propisati. Interesatno je zapaziti da i one države čije su armije zasićene savremenom ratnom tehnikom stoje zvanično na stanovištu da je rat nemoguće dobiti samo upotrebom armije, već da je zato nužan napor čitavog društva.

Moramo pretpostaviti da bi agresor u eventualnom ratu tukao ne samo naše oružane snage već bi razarao i objekte vitalnog značaja, među kojima bi se našli neki industrijski centri, razvijeniji rejoni uopšte i veće koncentracije stanovništva, što su po nekim gledanjima rentabilniji ciljevi od jedinica operativne vojske. Smatra se da su vojne jedinice brzo pokretne i rastresito raspoređene na čitavoj zoni borbenih dejstava. Takva pretpostavka stvara vrlo teške i raznovrsne probleme svim organima i organizacijama civilnog sektora, a to će često imati neposrednog uticaja na upotrebu jedinica operativne vojske. Ovakve pretpostavke daju realnu sliku rata i problema koji se u njemu javljaju. Ove teškoće se u teoriji prihvataju, ali se u praktičnoj obuci, na raznim vježbama, naročito komandnoštabnim ratnim igrama obično malo razmatraju, ili se precizno ne utvrđuju efekti nuklearnih i drugih dejstava i negativne posljedice koje utiču na upotrebu naših snaga i izvršavanje zadataka. Zbog toga je korisno, a i neophodno da se još u miru u zajedničkim vježbama što realnije procjenjuju takvi efekti i navikavaju vojne komande i organi i organizacije civilnog sektora da koordiniraju svoje napore u otklanjanju posljedica i rješavanju težih situacija. Smatram da isto tako kao što u miru moraju biti riješena sva pitanja sadejstva prvog strategijskog ešelona, na isti

način treba da bude riješena i pitanja koordinacije upotrebe toga ešelona organizovanim naporima na civilnom sektoru i snagama civilne odbrane. Rješavanje u praksi zadataka koja iz ovoga proizilaze obezbeđuje najkonkretnije jedinstvo pogleda na vođenje opštenarodnog rata.

Zajednički rad na zadacima i problemima koja se konkretno u vježbi javljaju pomaže da se uspješno rješavaju i problemi koji, na izgled, mogu da budu elemenat nesporazuma, u prvom redu, zbog nedovoljnog poznavanja.

Iako je opravdana tendencija da se sva rukovodstva društvenopolitičkih zajednica i njihovi organi, rukovodstva društveno političkih i radnih organizacija još u miru osposobe i uvježbaju za funkcije koje bi imali u eventualnom ratu, radi pravilnijeg gledanja na to treba imati u vidu određene teškoće koje objektivno ograničavanju ovakve težnje.

Ko iz civilnog sektora da učestvuje u zajedničkim vježbama? Kada se o tome govori, obično se misli na organe uprave narodne odbrane u opštinama i na republičke sekretarijate za narodnu odbranu. Neosporno je da od učešća ovih organa u zajedničkim vježbama ima ozbiljnih koristi. Međutim, organi uprave za narodnu odbranu mogu da se u vježbama stave samo u onu ulogu koju imaju u miru, a to je samo jedan dio poslova koji se po zadacima narodne odbrane obavlja u društvenopolitičkim zajednicama, koji po pravilu nije ni najvažniji. Ako bi se ovi organi stavili u druge uloge, njihov rad ne bi mogao da izbjegne improvizacije od kojih se ne mogu očekivati veće koristi. Što je najvažnije, ne uvježbavaju se stvarni nosioci zadataka narodne odbrane u društvenopolitičkoj zajednici, koji su i po zakonu odgovorni za uspjeh mirnodopskih priprema.

Sasvim je sigurno da bi se iz zajedničkih vježbi izvukla najveća korist kad bi u njima iz civilnog sektora učestvovala ratna rukovodstva (skupština, društvenopolitičke organizacije), da se ona stave u ratne uslove i supozicije koje moraju da rješavaju. Ovo ne znači da bi u takvim vježbama trebalo da učestvuju cijela predstavnička tijela (skupštine) društvenopolitičkih zajednica i rukovodstva društvenopolitičkih organizacija. Međutim, takva uloga mogla bi se dati užim ratnim rukovodstvima — izvršnim organima društvenopolitičkih zajednica i organizacija. Ovo je naročito korisno primjenjivati u opštinama jer se tu i javljaju najveći i najsloženiji problemi koje bi nametnuo eventualni rat.

Organi uprave narodne odbrane angažovali bi se u organizaciji i sprovođenju mjera zaštite i spasavanja stanovništva i materijalnih dobara, u pružanju stručne i druge pomoći drugim organima uprave.

Na primjer, iskustva komandnoštabne ratne igre u kojoj je učestvovalo kompletno ratno rukovodstvo opštinske skupštine Banja Luka nedvosmisleno govore o opravdanosti i obostranoj koristi takvih vježbi. Na vježbama u kojima se kadrovi u organima uprave narodne odbrane obučavaju ili uvježbavaju na zadacima zaštite

upotrebom jedinica civilne zaštite teškoće su daleko manje nego što je slučaj sa radnim organizacijama u privredi ili drugdje. Jedan od objektivnih teškoća u organizaciji i izvođenju češćih i dužih vježbi u privrednim organizacijama, remećenje plana proizvodnje i veliki troškovi za takve vježbe. U izvođenje takve vježbe (a dijelom i u njenoj organizaciji) učestvuju radnici koji se moraju odvojiti od redovnih poslova, što utiče na djelomičnu ili potpunu obustavu proizvodnje, i ima za posljedicu ekonomske gubitke u radnoj organizaciji. Tako je, na primjer, građevinsko preduzeće „Pelagonija” iz Skoplja aprila ove godine izvelo vježbu i aktiviralo radnike i službenike neophodnom sopstvenom mehanizacijom.

Jedna od teškoća je i to što su jedinice civilne odbrane različitog sastava i mogućnosti. Operativna vojska ima formacijski fiksirane jedinice i sredstva, svaki pešadijski puk ili tenkovska četa, na primjer, imaju istu vatrenu moć, sposobnost manevra i slično. To, međutim, nije slučaj sa jedinicama civilne odbrane u civilnom sektoru. Ratna i mirnodopska organizacija pojedinih opština su različite, a različite su i pojedine jedinice civilne odbrane po materijalno-tehničkoj opremi. Opština Rijeka, na primjer, koja je na granici i na obali mora a, ekonomski i tehnički vrlo razvijena, po mnogo čemu se razlikuje od opštine Livno. Sigurno je da će profil jedinica civilne odbrane i njihova oprema biti vrlo različiti, pa, prema tome, i mogućnosti i efekti čak i pod pretpostavkom da su istog brojnog stanja.

Postojećim propisima nisu potpuno regulisana određena prava i obaveze civilnog sektora, što, takođe, predstavlja teškoću u čvršćem planiranju obuke, bilo zajedno sa vojnim komandama ili u sopstvenoj organizaciji. Međutim, smatram da nije prihvatljivo shvatanje po kome prethodno treba sve međusobne obaveze utvrditi propisima, pa onda prići uvježbavanju. Naprotiv, pošto su osnovne obaveze zakonski utvrđene, njihovu konkretnu razradu mogu da pomognu zajedničke vježbe. U nekim slučajevima može da se dođe do cjelishodnih rješenja koja se kao iskustva mogu ugraditi u odgovarajuće propise. Na taj način se sa iskustvima iz prakse ide u susret propisima kojima se adekvatno reguliše određena materija.

Pomenute i druge činjenice naravno da nisu smetnja za organizaciju vježbi vojnih komandi i civilnih organa, ali njihovo prenegavanje ili eliminisanje ne bi dalo željene rezultate.

Činjenica je da su ove vježbe teže i komplikovanije pri stvaranju opšte kompozicije zadataka i pri njihovom rješavanju. To planerima i razrađivačima vježbi nameće obavezu da stvore teže uslove za dejstvo jedinica i rad komandi, oštrije kriterije u ocjenjivanju donijetih rješenja. Mora se podvući da bez uzimanja u obzir svih elemenata civilnog sektora na teritoriji na kojoj se izvodi vježba (predviđaju ratna dejstva) ne bi se mogla izbjeći opasnost stvaranja netačne predstave o uslovima u kojima se odvijaju savremena ratna dejstva.

U vezi sa zajedničkim vježbama vojnih komandi i organa civilnog sektora, ponekad se u nekim člancima iscrpljuje energija i oko

takvih pitanja koja nisu od posebnog značaja za cilj i uspjeh vježbi. Najčešće su slijedeća: — o potrebi usaglašavanja nadležnosti vojnih i civilnih organa na raznim nivoima; zahtjev za zajedničkim uvježbavanjima obrazlaže se potrebom „iznalaženja zajedničkih rješenja sa jednog mjesta”; postavlja se pitanje „na kom komandnom stepenu da se vrši uigravanje”; ili „ko da rukovodi takvom vježbom”; koja nastavna pitanja da se obrađuju” itd.

Sva ova i druga slična pitanja, koja treba da razjasne organizaciju i izvođenje zajedničkih vježbi, biće lakše rješavati ako se do kraja sagleda njihova zajednička korist i opravdanost, pa se na osnovu toga zauzmu čvrsti stavovi. Jasno da će u vezi sa tim slijediti propisi koji će čitavu materiju regulisati na adekvatan način. Međutim, i sadašnji propisi pružaju uslove za izvođenje ovakvih oblika obuke. Smatram da se ovdje više radi o neshvatanju pravog značaja i potrebe, nego o smetnjama koje bi isključivale ovakve vježbe. Potćenjivanje uloge i značaja elemenata civilnog sektora u vježbama posljedica je često i nedovoljnog poznavanja mogućnosti civilnog sektora ili pokušaja pojednostavljenja i unificiranja koji idu dotle, da se na opštinu gleda kao na četu ili puk.

Trenutno je najvažnije početi sa vježbama, pa će se kasnije sama po sebi istaći raznovrsna i otvorena pitanja, ali će sama praksa ukazivati i na puteve mogućih rješenja.

Što se tiče teškoća finansijskog karaktera, koje su neosporne, može se očekivati da će novi zakonski propisi o narodnoj odbrani, koji se pripremaju, unijeti više jasnoća u obaveze i uopšte u nadležnosti svih nosilaca odbrambenih priprema. Dosadašnja iskustva iz aktivnosti nekih opština i radnih organizacija govore da nedostatak finansijskih sredstava nije smetnja takvog karaktera koja bi onemogućavala raznovrsne oblike obuke, uključujući i zajedničke vježbe sa vojnim komandama.

Obuka sa svim svojim oblicima, kao sastavni dio priprema za odbranu zemlje, treba, po mom mišljenju, da polazi od nekoliko osnovnih momenata:

a) od ciljeva koji se njome žele postići na određenoj etapi razvoja priprema za odbranu zemlje, kao što su provjera cjelishodnosti zamišljene organizacije društva ili njegovih dijelova u uslovima eventualnog rata, ili provjera usvojenih kriterija kojima treba da odgovore odabrani rejoni za razmještaj robnih fondova; kriteriji za odabiranje mikro i makro-rejona za lokaciju i razmještaj evakuisanog stanovništva itd. Ciljevi obuke su zavisni i od stepena razvoja odbrambenih priprema društva u cjelini, kao i pojedinih njegovih organa i organizacija.

Pri ovome treba imati na umu da je svaka vježba neka vrsta isječka eventualnog rata, ona je korisna onoliko koliko se realno približila ratnim uslovima;

b) od snaga i sredstava kojima se raspolaže, naime, od toga da li je ratna organizacija osposobljena tako da se kroz njeno uvježbavanje mogu sagledati nedostaci, propusti i prednosti. Postavlja se i pitanje da li je ratna organizacija uvježbana da se služi predvi-

đenim ratnim sredstvima, bilo za sopstvenu zaštitu ili zaštitu drugih lica i organizacija. Vježbe pokazuju stepen do koga se stiglo u odbrambenim pripremama, način i nivo za otklanjanje slabosti;

c) *od prava i obaveza* koja imaju pojedinci, organizacije ili društvenopolitičke zajednice u odnosu na ratne pripreme u miru, i na izvršavanju određenih zadataka u slučaju rata. Naime, radi se o takvim pitanjima u procesu obuke, za čije rješavanje je nadležan neki centar (opština, republika i sl.) ili o onim o kojima se isključivo staraju izvršioc priprema itd. Vježbe uopšte, a zajedničke posebno, pokazaće opravdanost ustavnog načela da je narodna odbrana briga čitavoga društva.

Ovo nijesu jedina, ali su osnovna pitanja o kojima se mora voditi računa u periodu praktične obuke, naročito u zajedničkim vježbama. Ovo zato što praktične zajedničke vježbe mogu da pokažu šta je u postojećoj ili predviđenoj ratnoj organizaciji i u planiranju realno i ispravno, a šta se mora dopunjavati ili potpuno mijenjati, na kojim polaznim tačkama i sa kojim kriterijumima.

Opšta korist (za vojne komande i organe civilnog sektora) od zajedničkih vježbi kao što su KŠRI i drugi oblici je u tome, što one omogućavaju da se uoče stepen povezanosti zajedničkih zadataka u odbrambenim pripremama, uslovljenost i međuzavisnost pojedinih elemenata sistema odbrane zemlje. Sem toga, zajedničke vježbe doprinose da se sagledaju i provjere postojeći planovi vojnih komandi i ostalih organa društvenopolitičkih zajednica i radnih organizacija.

Sigurno je da su zajedničke vježbe oblik obuke, kroz koju je naša koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata u najkonkretnijem obliku dostupna i prisutna svim njenim nosiocima i izvršiocima. Smatram da bi nastavni programi u vojnim školama mogli da se dopune i ovom materijom.

Pukovnik
Aleksandar BELOJEVIĆ